

# PCB

## Dantumadiel

### Protocol gebruik verwijsindex en meldcode

Stappenplan voor het handelen op school bij signalen van huiselijk geweld en kindermishandeling



## Inhoud

Hoofdstuk 1 Definitie huiselijk geweld en kindermishandeling .....	4
Algemeen.....	4
Omvang van kindermishandeling.....	4
Definitie .....	5
Vormen.....	5
Lichamelijke mishandeling.....	5
Lichamelijke verwaarlozing.....	5
Psychische mishandeling .....	5
Psychische verwaarlozing .....	5
Seksueel misbruik .....	5
Getuige zijn van geweld .....	5
Hoofdstuk 2 Meldcode .....	6
Hoofdstuk 3 Verwijsindex .....	7
Hoofdstuk 4 Tijdpad implementatie .....	8
Bronnenlijst/ Informatieve sites .....	9
Bijlagen .....	9

Bijlage 1 Signalen van kindermishandeling kinderen 4-12 jaar van NJI

Bijlage 2 Meldcode uitgewerkt

Bijlage 3 Voorbeelden

Bijlage 4 Criteria Verwijsindex



## Inleiding

Sinds 1 juli 2013 zijn professionals verplicht de meldcode te gebruiken bij vermoedens van geweld in huiselijke kring. Vanaf 1 januari 2019 is het verplicht om een afwegingskader op te nemen in deze meldcode. Een meldcode voor huiselijk geweld en kindermishandeling helpt professionals alert te reageren bij signalen die zouden kunnen wijzen op kindermishandeling of huiselijk geweld.

Reden voor de werkgroep 'meldcode PCBO Dantumadiel' om de bestaande procedures en afspraken binnen PCBO Dantumadiel onder de loep te nemen en te actualiseren.

Doel is om in de loop van het schooljaar 2018-2019 de op de scholen aanwezige protocollen geactualiseerd te hebben, die toegeschreven zijn naar de verplichting die per 1 januari 2019 geldt. Door bewustwording zal de meldcode op schoolniveau structureel actief ingezet worden. Dit door recente inzichten en ontwikkelingen bijgestelde beleid op schoolniveau is terug te vinden in het veiligheidsplan van elke school binnen PCBO Dantumadiel.

In dit protocol is een tijdspad uitgezet voor scholing, implementatie en terugkoppeling op de verschillende niveaus binnen de school.

Op elke school is een stappenplan in de vorm van de uitgewerkte meldcode aanwezig, inclusief signaleringslijsten. Aan de hand van deze lijsten wordt er informatie verzameld, die objectief, feitelijk en duidelijk is en aan de hand waarvan er een weloverwogen afweging gemaakt kan worden over de te nemen vervolgstappen.

Uit onderzoek blijkt dat bij het inzetten van deze signaleringsinstrumenten de dossiervorming meer feitelijk en objectief wordt. Het stappenplan ondersteunt dan bij de te nemen beslissingen op verschillende momenten.

Dantumadiel, februari 2018

Gert van Tol, algemeen directeur



# Hoofdstuk 1 Definitie huiselijk geweld en kindermishandeling

## Algemeen

Kindermishandeling is niet alleen lichamelijk geweld. Kindermishandeling is elke vorm van mishandeling die voor een kind bedreigend of gewelddadig is. Ook bijvoorbeeld verwaarlozing en getuige zijn van huiselijk geweld valt daaronder.

Kindermishandeling komt vaak voor in de huiselijke kring, door bijvoorbeeld de ouders of verzorgers van het kind. Maar ook andere volwassenen kunnen een kind mishandelen, omdat het kind afhankelijk van hen is, bijvoorbeeld leidsters van peuterspeelzalen, leraren of sporttrainers.

Het kan gaan om opzettelijke mishandeling, maar dit is niet altijd het geval. Als ouders of verzorgers de zorg niet meer aankunnen, kan hun gedrag ontsporen met mishandeling tot gevolg.

## Omvang van kindermishandeling

De Universiteit Leiden en TNO onderzochten in 2010 de omvang en aard van kindermishandeling.

“In 2010 zijn in Nederland bijna 119.000 kinderen en jongeren van 0 tot 18 jaar blootgesteld aan een vorm van kindermishandeling. Het gaat hierbij om ruim 3 procent van het totaal kinderen. De meerderheid van de gevallen betreffen emotionele en fysieke verwaarlozing, met respectievelijk 36 en 24 procent van de gevallen. Seksueel misbruik wordt met 4 procent het minst gemeld. Deze gegevens komen uit de Nationale prevalentie Studie Mishandeling 2010. Dit betreft een studie onder beroepskrachten en Advies- en Meldpunten Kindermishandeling (NPM, 2011). Een herhaling van de Nationale prevalentiestudie Kindermishandeling volgt binnenkort. Recentere gegevens voor de hele jeugdpopulatie ontbreken vooralsnog.

In 2016 hebben echter twee zelfrapportage onderzoeken plaatsgevonden onder scholieren van respectievelijk groep 7 en 8 van het basisonderwijs (Vink, e.a.; De Augeo Jongerentaskforce, 2016) en de eerste vier jaar van het voortgezet onderwijs (Schellingerhout & Ramakers, 2017).

Het onderzoek onder de basisschoolleerlingen was gericht op ingrijpende jeugdervaringen onder leerlingen van groep 7 en 8. Bijna 27 procent van leerlingen uit groep 7 en 8 zegt ooit met één of meerdere vormen van kindermishandeling te maken heeft gehad. Ook in dit onderzoek komt verwaarlozing het meeste voor (Vink, e.a., 2016; De Augeo Jongerentaskforce, 2016).”

Afkomstig van de site van NJI-[www.nji.nl](http://www.nji.nl)



## Definitie

De officiële definitie van kindermishandeling volgens de Jeugdwet:

*Elke vorm van voor een minderjarige bedreigende of gewelddadige interactie van fysieke, psychische of seksuele aard, die de ouders of andere personen ten opzichte van wie de minderjarige in een relatie van afhankelijkheid of van onvrijheid staat, actief of passief opdringen, waardoor ernstige schade wordt berokkend of dreigt te worden berokkend aan de minderjarige in de vorm van fysiek of psychisch letsel.<sup>1</sup>*

## Vormen

Kindermishandeling komt voor in verschillende vormen. In gezinnen waarin één of meer kinderen worden mishandeld, komen vaak verschillende vormen van mishandeling tegelijkertijd voor. Bij elke vorm van kindermishandeling varieert de ernst van licht tot zeer ernstig. De duur en frequentie van het geweld bepalen mede de ernst van de mishandeling.

### Lichamelijke mishandeling

Onder lichamelijke kindermishandeling vallen alle vormen van lichamelijk geweld tegen het kind, zoals slaan, schoppen, bijten, knijpen, krabben, het toebrengen van brandwonden of het kind laten vallen. Bijzondere vormen zijn het shaken-baby-syndroom, Münchhausen by proxy syndroom en meisjesbesnijdenis.

### Lichamelijke verwaarlozing

Bij lichamelijke verwaarlozing komen ouders of opvoeders gedurende langere tijd onvoldoende tegemoet aan de lichamelijke basisbehoeften van het kind. Het krijgt niet de zorg en verzorging waar het gezien zijn of haar leeftijd en ontwikkeling behoefte aan en recht op heeft.

### Psychische mishandeling

Van psychische of emotionele mishandeling is sprake wanneer ouders of andere opvoeders met hun houding en hun gedrag afwijzing en vijandigheid uitstralen tegenover het kind. Ze schelden het kind regelmatig uit of maken het kind opzettelijk bang.

### Psychische verwaarlozing

Bij psychische of emotionele verwaarlozing schieten de ouders of opvoeders doorlopend tekort in het geven van positieve aandacht aan het kind. Daarmee negeren ze structureel de basale behoeften van het kind aan liefde, warmte, geborgenheid en steun.

### Seksueel misbruik

Seksueel misbruik bestaat uit alle seksuele aanrakingen die een volwassene een kind opdringt. Door het lichamelijke of relationele overwicht, de emotionele druk, of door dwang en geweld van de volwassene kan het kind die aanrakingen niet weigeren.

### Getuige zijn van geweld

Kinderen die getuige zijn van geweld in het gezin, zien of horen conflicten tussen hun ouders of met betrekking tot hun ouders en/of worden geconfronteerd met de gevolgen, bijvoorbeeld verwondingen bij de ouder of het moeten vluchten van een ouder.

---

<sup>1</sup> Site NJI; [www.nji.nl](http://www.nji.nl)



## Hoofdstuk 2 Meldcode

Het doel van de meldcode is dat scholen en leerkrachten adequater reageren op signalen van huiselijk geweld en dat er sneller ingegrepen kan worden als er zorg nodig is.

Dit model beschrijft de stappen die een beroepskracht binnen onze vereniging zou moeten nemen in het proces van het signaleren van kindermishandeling of huiselijk geweld. In geval van vermoedens van kindermishandeling of huiselijk geweld zal er een signaal afgegeven worden in de verwijzindex. Op welke momenten dat aan de orde is, wordt verder uitgewerkt in de meldcode.

Op het moment dat er signalen lijken te zijn van kindermishandeling of huiselijk geweld, treedt de meldcode in werking.

De stappen van het basismodel zijn in het kort de volgende:

1. In kaart brengen signalen
2. Collegiale consultatie, overleg binnen de school en eventueel extern (Veilig Thuis b.v.)
3. Gesprek met ouders en /of de leerling
4. Inschatten risico, aard en ernst van de situatie. Alle info overwegen.
5. Beslissen of er een melding gedaan wordt **en** hulp organiseren met behulp van het nieuwe afwegingskader
6. Evalueren van de genomen stappen en het proces



## Hoofdstuk 3 Verwijsindex

De verwijsindex is een landelijk instrument, per provincie opgezet, waar professionals een signaal in kunnen zetten als ze zich meer dan gemiddeld zorgen maken om een kind of jongere. Doel van de verwijsindex is dat alle betrokkenen bij een kind of jongere elkaar kunnen vinden en zo goed samen kunnen werken en al in een vroeg stadium.

Hulpverleningsinstanties zetten structureel een signaal in de VIR als ze bij een kind of jongere betrokken zijn. Dit vanwege hun hulpverlenende rol. Scholen hebben een andere rol en daarmee zijn de overwegingen voor het afgeven van een signaal in de verwijsindex voor het onderwijs anders van aard. Het is immers niet noodzakelijk dat bij alle leerlingen waar een school zich zorgen maakt, externe hulpverlening is of wordt ingeschakeld. Dit moet per situatie overwogen worden.

Binnen PCBO Dantumadiel is afgesproken dat het afgeven van een signaal in de Verwijsindex, gekoppeld is aan het stappenplan wat de meldcode heet. Daarin zijn de momenten aangegeven waarop een signaal in de verwijsindex overwogen kan en moet worden.



## Hoofdstuk 4 Tijdpad implementatie

Om de meldcode organisatie breed structureel in te kunnen zetten is er een tijdpad ontwikkeld, waarbinnen de meldcode per school uitgewerkt of aangepast en geïmplementeerd zou moeten worden. Hieronder volgt het tijdpad en de te ondernemen acties.

Aan het begin van 2019 zou de vernieuwde meldcode dan op alle scholen van PCBO Dantumadiel actief moeten zijn.

Directieoverleg 9 mei	Concept protocol bespreken in directieoverleg gezamenlijk met de intern begeleiders
April-juli 2018	Meldcode op teamniveau bespreken als dit nog niet gedaan is Inplannen uitvoering in vergaderstructuur
<u>Aandachtspunten:</u>	afspraken maken over de uitvoering; waar is informatie terug te vinden; waar en hoe worden de stappen van de meldcode geregistreerd; wie is verantwoordelijk voor uitvoeren van het stappenplan?
Voor 1 augustus 2018	Alle medewerkers zijn geschoold. Nieuwe medewerkers van PCBO Dantumadiel volgen de meest recente versie van de module Meldcode via E-learning van Augeo Academie
Sept/okt 2018	Tijdens directieoverleg terugkoppeling van de gemaakte afspraken en implementatie, stand van zaken en evaluatie, bespreken afwegingskader van de beroepsgroep
December 2018	Definitief maken van concept protocol Meldcode voor PCBO Dantumadiel door werkgroep
1 januari 2019	Ingangsdatum nieuwe wetgeving met betrekking tot het nieuwe afwegingskader





## Bronnenlijst/ Informatieve sites

Site NJI	<a href="http://www.nji.nl">www.nji.nl</a>
Signalenkaart	<a href="http://www.signalenkaart.nl">www.signalenkaart.nl</a>
<u>Meldcode</u>	<a href="http://www.meldcode.nl">www.meldcode.nl</a>
Veilig Thuis	<a href="http://www.vooreenveiligthuis.nl">www.vooreenveiligthuis.nl</a>
E-learning HEUTINK	'meldcode kindermishandeling'

## Bijlagen

Bijlage 1 Signalen van kindermishandeling kinderen 4-12 jaar van NJI

Bijlage 2 Meldcode uitgewerkt

Bijlage 3 Voorbeelden

Bijlage 4 Criteria Verwijsindex



### Bijlage 3 Voorbeelden Signalen kindermishandeling

Een bepaald signaal kan wijzen op een bepaalde vorm van kindermishandeling. Hieronder worden de basissenmerken per vorm van kindermishandeling genoemd.

#### *Voorkomende signalen:*

#### Lichamelijk mishandeling

De ouder gebruikt fysiek geweld tegen het kind.

#### *Voorbeelden*

Janine uit groep 6 is een rustig meisje in de klas. Ze kijkt wat schichtig uit haar ogen. Voor de gymles kleedt ze zich opvallend snel om. Soms heeft ze blauwe plekken op haar benen. Janine wordt vaak door haar ouders voor een dag ziek gemeld

#### Psychische mishandeling

De ouder wijst het kind af door te negeren, te schelden of bang te maken.

‘De ouders van Michel uit groep drie praten meestal niet positief over hem. Als ze hem komen ophalen bij school is de sfeer negatief. Michel rent vaak direct weg als zijn moeder zijn tas aangepakt heeft. Zijn moeder roept hem dan weer scheldend bij zich: *‘Jij luistert ook nooit eens!’*

#### Seksueel misbruik

De ouder gebruikt het kind voor seks of laat het kind naar porno op tv of seksuele handelingen kijken.

Sharon is een kleuter in groep 2, ze reageert heel sterk op mannelijke stagiaires en collega’s. Ze zoekt fysiek contact met hen door aan hun armen te hangen en praat met een schreeuwerige stem als er mannelijke collega’s op het plein lopen. Sharon poept nog in haar broek en heeft regelmatig blaasontsteking.

#### Lichamelijke verwaarlozing

De ouder geeft het kind onvoldoende verzorging in de vorm van voeding of kleding.

Fabian uit groep 1 heeft regelmatig geen eten mee naar school. Hij heeft vaak dezelfde kleren aan en ruikt onfris.

#### Psychische verwaarlozing

De ouder geeft het kind permanent te weinig positieve aandacht.

De ouders van Mark uit groep 7 vragen nooit op school hoe het met hem gaat. Ze blijven regelmatig weg op ouderavonden. Mark wil vaak het werk dat hij met handvaardigheid gemaakt heeft niet mee naar huis nemen.

#### Getuige van huiselijk geweld

Ouders maken stelselmatig ruzie in bijzijn van kinderen. Het zien van fysiek en/of verbaal geweld is schadelijk.

Vivian uit groep 4 vertelt aan de juf dat mama een blauw oog heeft en dat papa dat gedaan heeft. Vivian komt enkele dagen alleen naar school, terwijl ze normaal door moeder gebracht wordt.

*De genoemde 'ouder' in de indeling kan ook gelezen worden als opvoeder, voogd of andere volwassene waarmee het kind een afhankelijkheidsrelatie heeft. Soms is er bij één slachtoffer sprake van meerdere signalen die dan schrijnend genoeg kunnen wijzen op meerdere vormen van kindermishandeling. (NJI, 2010).*



### Materiële omstandigheden

In het leefgebied 'Materiële omstandigheden' worden problemen genoemd die betrekking hebben op de woonomstandigheden van de leerling, de kwaliteit van de materiële verzorging van de leerling, de kwaliteit en veiligheid van de buurt waarin de leerling opgroeit en de financiële situatie van de leerling/het gezin.

- [Er zijn problemen betreffende de woning waarin de leerling woont](#)
- [De leerling krijgt onvoldoende materiële verzorging of er is sprake van onvoldoende investering in algemeen gangbare uitgaven](#)
- [Het gezin/de leerling heeft financiële problemen of is afhankelijk van een uitkering en/of anderen](#)
- [Het gezin/de leerling woont in een buurt die ontoereikend of onveilig is voor het grootbrengen/opgroeien van kinderen](#)
- [Het gezin/de leerling heeft geen vaste woon- of verblijfplaats of verhuist vaak](#)

### Gezondheid

Het leefgebied 'Gezondheid' betreft de lichamelijke en de geestelijke gezondheid van de leerling en/of de ouder(s) en het functioneren en de ontwikkeling van de leerling.

- [De leerling heeft problemen of een stoornis op het gebied van het emotionele en/of sociale functioneren en/of het gedrag](#)
- [Risicovol gedrag van de ouder\(s\) en/of inadequate lichamelijke en medische verzorging die de leerling kan schaden](#)
- [De leerling heeft \(onverklaarbaar\) letsel en/of lichamelijke klachten die op kindermishandeling of jeugdprostitutie kunnen wijzen](#)
- [Er is sprake van middelenmisbruik \(alcohol, drugs, medicatie\), gok- of computerverslaving bij de leerling en/of de ouder\(s\)/ander gezinslid](#)
- [De ouder \(of een ander gezinslid\) heeft fysieke/zintuiglijke problemen en/of handicaps, sociale, emotionele, cognitieve of gedragsproblemen en/of een specifieke emotionele, gedrags- of persoonlijkheidsstoornis die het functioneren en/of ontwikkelen van de leerling ernstig benadelen.](#)
- [Ingrijpende gebeurtenissen \(life events\)](#)

### Opvoeding en gezinsrelaties

Het leefgebied 'Opvoeding & Gezinsrelaties' betreft de pedagogische en relationele verhoudingen in het gezin waarin de leerling opgroeit.

- [Er is onenigheid binnen het gezin of tussen de ouders en/of de relatie tussen jeugdige en ouders is problematisch](#)
- [De jeugdige is slachtoffer van kindermishandeling](#)
- De ouders hebben problemen in de opvoeding van de leerling en/of er zijn factoren die het ouderschap bemoeilijken
- [Er is sprake van een civielrechtelijke kindbeschermingsmaatregel](#)
- [Er zijn problemen met veranderingen in de gezinssamenstelling \(die voor instabiliteit in het gezin zorgen\)](#)
- [Er is sprake van hulpverlening aan een gezinslid vanwege ernstige problematiek](#)
- [Een ander gezinslid dan de leerling is betrokken bij criminele activiteiten](#)



## Onderwijs en werk

Het leefgebied 'Onderwijs & Werk' betreft het onderwijs (ook kinderopvang en buitenschoolse opvang) dat de leerling volgt. Daarnaast gaat het ook om de omstandigheden die de onderwijs- en/of werksituatie van de leerling kunnen beïnvloeden.

- [De leerling heeft problemen in het cognitief functioneren, leren en schoolprestaties](#)
- [De leerling is van school/kinderopvang gestuurd](#)
- [De leerling wisselt veelvuldig van school](#)
- [De leerling is leerplichtig en gaat niet naar school](#)
- [Kenmerken van de dagbesteding \(school, kinderopvang, buitenschoolse opvang\) die op problemen en/of risico's kunnen wijzen](#)
- [Kenmerken van opleiding/werk/betrokkenheid ouder\(s\) die op problemen en/of risico's kunnen wijzen](#)

## Sociale omgeving buiten het kind en de school

Het leefgebied 'Sociale omgeving buiten het gezin en de school' betreft de omgeving (en met name de relaties in die omgeving) van de leerling buiten het gezin en buiten school/werk en het gedrag van de leerling in die omgeving. Dus bijvoorbeeld de kwaliteit van vriendschapsrelaties, het gedrag van de leerling(en evt. overlast/criminaliteit) op straat en openbare plekken (kinder- en jongerenwerk in buurthuis, winkels, etc.).

- [Er is sprake van een gebrekkig\(e\) \(interactie met het\) sociaal netwerk van de ouders en/of leerling en/of de leerling heeft geen hobby's of interesses](#)
- [De leerling en/of ouders maken geen of weinig gebruik van \(sociale\) voorzieningen en/of zijn onbereikbaar voor voorzieningen en/of zijn zorgwekkende zorgmijders](#)
- [De leerling en/of zijn ouders ervaren uitsluiting, discriminatie of intimidatie/pesterij als gevolg van het behoren tot een specifieke groep.](#)
- [De relatie tussen de leerling en leeftijdsgenoten en/of volwassenen is problematisch](#)
- [De leerling en/of zijn ouders hebben in de leefomgeving gedragsproblemen of zijn betrokken bij criminele activiteiten](#)
- [De leerling is slachtoffer van criminaliteit en heeft een strafrechtelijke maatregel](#)
- [De leerling is makkelijk beïnvloedbaar door anderen en daardoor kwetsbaar](#)

